

Energetická a surovinová strategie včetně informace o přípravě velké novely horního zákona

(podkladový materiál Ministerstva průmyslu a obchodu, sekce energetiky a průmyslu)

Zpracování "energetické a surovinové strategie" je jmenovitě zmíněno v Programovém prohlášení vlády, kde se uvádí: „Vláda schválí aktualizovanou Státní energetickou koncepci a novou Surovinovou politiku, včetně implementace principů evropské strategie RawMaterialsInitiative (RMI), tak aby byla zajištěna odpovídající energetická bezpečnost a vyvážený energetický mix“.

Podklad pro RHSD k aktualizované Státní energetické koncepci

Obecná informace:

Ve světě energetiky dochází v posledních letech k mnoha systémovým a často protichůdným změnám, které jsou vyvolány jednak technologickým pokrokem, jednak tím, že se energetika stala předmětem soupeření v rámci globální soutěže. Také proto je jednou z nejvýznamnějších charakteristik současné etapy vývoje energetiky v globálním měřítku vysoká míra nejistot dalšího vývoje. Tyto nejistoty se týkají nejen dalšího politického a ekonomického vývoje, zejména rychlosti překonání světové hospodářské krize, ale i rychlosti rozvoje nových energetických technologií a dalšího vývoje požadavků na ochranu životního prostředí a klimatu.

Strategickou odpovědí je zajištění pokud možno co nejrozmanitějšího energetického mixu, tj. dostatečné diverzifikace z hlediska zdrojů i druhů surovin. Důraz na diverzifikaci je nezbytný také v případě přepravních tras pro dodávky surovin, kterými naše země nedisponuje, i v případě zdrojových teritorií, z nichž tyto strategické suroviny dovážíme. Pro zachování únosné míry dovozní závislosti i únosné míry energetické bezpečnosti ČR je vhodné, v souladu s evropskou surovinovou strategií RawMaterialsInitiative, podporovat efektivní využití domácích surovinových zdrojů. Nezbytným předpokladem je podpora vědy a výzkumu v oblasti energetických technologií, zejména v oblasti nízkouhlíkatých technologií.

Naše země učinila za poslední léta v oblasti energetiky pokrok a OECD oceňuje zejména úsilí české vlády o zlepšování energetické politiky a politiky ochrany klimatu, pokrok v zajištění ropné a plynové bezpečnosti, významný posunu v liberalizaci trhu s elektřinou a přínos pro rozvoj trhu s elektřinou v celém středoevropském regionu, současně navrhuje implementovat politiky týkající se energetické účinnosti. Přenosová soustava ČR je silně propojena se všemi sousedními státy.

Současná energetická spotřeba v ČR je pokryta z více než 50 % domácími zdroji primární energie. **Ukazatel dovozní energetické závislosti ČR (včetně zahrnutí jaderného paliva) dosahuje tedy méně než 50 % a patří tak k nejnižším v celé EU.** To je v situaci celosvětového důrazu na energetickou bezpečnost jedna ze silných stránek tuzemské energetiky. Současný průměr EU se pohybuje na úrovni cca 60 %. **Česká republika je plně soběstačná ve výrobě elektřiny a tepla.** Struktura zdrojů elektřiny je stabilní. Nejvýznamnější změnou v posledním desetiletí byla výstavba jaderné elektrárny Temelín. V důsledku podpory obnovitelných zdrojů energie v uplynulých letech se zvýšil podíl jiných obnovitelných zdrojů než vodních elektráren, ale zatím i při vysokých dotacích nedokázal nahradit významnější část fosilních zdrojů. Podíl výroby tepla z domácích paliv dosahuje okolo 60 % a v soustavách zásobování teplem více než 80 %. **V ČR je dobře zavedená kombinovaná výroba elektřiny a tepla,** ve velkých a středních zdrojích činí celkem hrubá výroba tepla v kogeneraci necelých 70 % z celkové hrubé výroby tepla. Podíl kogenerační výroby tepla na celkové výrobě tepla (včetně decentralizovaných zdrojů bez domácností) však činí necelou polovinu. Předností kogenerační výroby je vysoký stupeň využití energie paliva, cca 12-13 % hrubé výroby elektřiny pochází z kogenerace.

V ukazatelích energetické náročnosti se ČR v současnosti nachází nad průměrem EU-27. Toto postavení odpovídá tradiční průmyslové orientaci ČR a pozici členských zemí nově přijatých do EU v letech 2004 a 2007. Z hlediska spotřeby energie na obyvatele i z hlediska spotřeby elektřiny na obyvatele se ČR nachází zhruba v průměru zemí EU. Přetrvává relativně vysoký podíl tuhých paliv v konečné spotřebě a nízká účinnost užití elektřiny v konečné spotřebě zejména pro elektro-teplo a chlazení. Relativně významný potenciál úspor existuje v oblasti snižování energetické náročnosti budov a rozvoji pasivních budov. Ovšem i v této oblasti je třeba počítat s investičně a časově náročným vývojem. **Strukturu průmyslu nelze měnit rychle či nerozvážně a náš vývoz je do značné míry postaven na strojírenství, které bude vždy spotřebovávat hodně energie.**

V neposlední řadě musí ČR, jakožto středně velký stát EU, aktivně vstupovat do evropské i mezinárodní dimenze koncipování a formulování strategií energetického sektoru a eliminovat situace, kdy by některá celoevropská opatření mohla zhoršovat konkurenceschopnost českého či evropského průmyslu.

Hlavním posláním Státní energetické koncepce je zajistit spolehlivou, bezpečnou a k životnímu prostředí šetrnou dodávku energie pro potřeby obyvatelstva a ekonomiky ČR, a to za konkurenceschopné a přijatelné ceny za standardních podmínek. Současně musí zabezpečit nepřerušované dodávky energie v krizových situacích v rozsahu nezbytném pro fungování nejdůležitějších složek infrastruktury státu a přežití obyvatelstva.

Takto vymezená dlouhodobá vize energetiky ČR je shrnuta v trojici vrcholových strategických cílů energetiky ČR, těmi jsou **bezpečnost — konkurenceschopnost — udržitelnost**.

Strategickými prioritami Státní energetické koncepce jsou zejména:

- **Vyvážený mix zdrojů** založený na jejich širokém portfoliu, efektivním využití všech dostupných tuzemských energetických zdrojů a **udržení přebytkové výkonové bilance soustavy** s dostatkem rezerv. **Udržování dostupných strategických rezerv** tuzemských forem energie.
- **Zvyšování energetické účinnosti** a **dosažení úspor energie** v hospodářství i v domácnostech.
- **Rozvoj síťové infrastruktury ČR** v kontextu zemí střední Evropy, posílení mezinárodní spolupráce a integrace trhů s elektřinou a plynem v regionu včetně podpory **vytváření účinné** a akceschopné **společné energetické politiky EU**.
- **Podpora výzkumu, vývoje a inovací** zajišťující konkurenceschopnost české energetiky a podpora školství, s cílem nutnosti generační obměny a zlepšení kvality technické inteligence v oblasti energetiky.
- **Zvýšení energetické bezpečnosti** a odolnosti ČR a posílení schopnosti zajistit nezbytné dodávky energií v případech kumulace poruch, vícenásobných útoků proti kritické infrastruktuře a v případech déle trvajících krizí v zásobování palivy.

V oblasti výroby elektrické energie je prioritní:

- **Posílení role jádra** při výrobě elektřiny a maximální **využití odpadního tepla z JE** (výstavba 2 nových bloků JE v Temelíně, prodloužení provozu současných čtyř bloků a výstavba nového pátého bloku v JE Dukovany, územní vymezení lokalit pro možný další rozvoj JE po roce 2040).
- **Rozvoj ekonomicky efektivních OZE** s postupným odstraněním finančních podpor pro nové zdroje, a s účinnou podporou státu v oblasti přístupu k síti, povolovacích procesů, podpory technologického vývoje a pilotních projektů a současně veřejné přijatelnosti rozvoje OZE s cílem dosažení podílu (OZE) na výrobě elektřiny nad 15 %.
- **Významné zvýšení využití odpadů v zařízení na energetické využívání odpadů** s cílem dosáhnout až 80 % využití spalitelné složky odpadů po jejich vytrídění do roku 2040.
- **Udržení výroby elektřiny z uhlí ve snižujícím se rozsahu** (s cílovou hodnotou 15 - 20 TWh/rok), částečná obnova uhelných zdrojů se zajištěnou dodávkou uhlí; nové a obnovované zdroje nadále již výhradně vysokoúčinné či s kogenerační výrobou.

- **Udržení mírně exportního salda** v oblasti obchodu s elektřinou (cílově do 10 % domácí spotřeby s možností kolísání v závislosti na rozvoji zdrojů).
- **Rozvoj sítí, včetně řídicích a měřících prvků inteligentních sítí.**

Indikativní ukazatele a cílové hodnoty k roku 2040:

Vyvážený mix zdrojů s přednostním využíváním domácích primárních zdrojů a udržením dovozní závislosti na přijatelné úrovni.

a) **Podíl roční výroby elektřiny z domácích primárních zdrojů k hrubé spotřebě elektřiny v ČR minimálně 80 %** (OZE, druhotné zdroje a odpady, hnědé a černé uhlí a jaderné palivo za podmínky zajištění dostatečných zásob) se strukturou výroby elektřiny (v poměru k hrubé národní spotřebě):

- Jaderné palivo 50 – 60 %
- Obnovitelné a druhotné zdroje 18 – 25 %
- Zemní plyn 5 – 15 %
- Hnědé a černé uhlí 15 – 25 %

b) **Podíl výroby soustav zásobování teplem z domácích zdrojů minimálně 70 %** (jádro, uhlí, OZE, druhotné zdroje a odpady), teplo z KVET a OZE vč. tepelných čerpadel na celkové spotřebě tepla minimálně 60 %.

c) **Diverzifikovaný mix primárních zdrojů** s touto strukturou

- Jaderné palivo 30 – 35 %
- Tuhá paliva 12 – 17 %
- Plynná paliva 20 – 25 %
- Kapalná paliva 14 – 17 %
- Obnovitelné a druhotné zdroje 17 – 22 %

d) **Udržení přebytkové výkonové bilance elektřiny** a zajištění přiměřenosti výkonových rezerv a regulačních výkonů (zajištění potřebných podpůrných služeb a zajištění volného pohotového výkonu v rozsahu 10 až 15 % maximálního zatížení elektrizační soustavy).

e) **Dovozní závislost nepřesahující 65 % do roku 2030 a 70 % do roku 2040** (jaderné palivo jako dovozový zdroj).

f) **Konečné ceny** (tržní, regulovaná část) **elektřiny** pro podnikatelský sektor **srovnatelné s vývojem v sousedních zemích** (konečné ceny elektřiny na hladině vvn a vn).

Zajištění dostatku energií i vstupních komodit pro naši ekonomiku patří mezi základní strategické oblasti existence státu. V dnešní nelehké ekonomické situaci může navíc pomoci znovunastartovat ekonomiky členských států EU, neboť energetika i těžební průmysl disponují velkou multiplikační schopností vytvářet navazující podnikatelské příležitosti s pozitivním dopadem na zaměstnanost.

Aktuální stav prací:

Vláda na svém zasedání dne 8.11.2012 vzala na vědomí aktualizaci Státní energetické koncepce ČR, schválila její předložení do procesu posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí (SEA) a schválila hlavní prvky energetické strategie formulované v SEK. Další postup SEK pokračuje dle uložených legislativních a nelegislativních prací. Byl zahájen proces posuzování ASEK dle SEA (oslovení dotčených orgánů ochrany přírody s žádostí o stanovisko ve věci posuzování SEA, výběr autorizované osoby pro posuzování). Současně byly zahájeny práce na podrobné analýze ekonomických dopadů navrhované ASEK na průmysl a domácnosti.

Podklad pro RHSD k Surovinové politice České republiky (SP)

Obecná informace:

Materiál Surovinová politika České republiky byl zpracován v souladu s usnesením vlády České republiky ze dne 26. června 2012 č. 468, kterým byl schválen Plán nelegislativních úkolů vlády na 2. pololetí 2012 a o Přehledu námětů pro Plán nelegislativních úkolů vlády na 1. pololetí 2013.

Příprava nové Surovinové politiky České republiky je jmenovitě zmíněna v Programovém prohlášení vlády ze dne 4. srpna 2010, kde se uvádí: „Vláda schválí aktualizovanou Státní energetickou koncepci a novou surovinovou politiku, včetně implementace principů evropské strategie RawMaterialsInitiative tak, aby byla zajištěna odpovídající surovinová a energetická bezpečnost ČR a vyvážený energetický mix.“

V tomto smyslu, zejména s důrazem na vysvětlení principů evropské strategie RawMaterialsInitiative (RMI) byl vládě v loňském roce předložen dokument „Informace k aktualizaci Surovinové politiky České republiky“, který vláda vzala na vědomí na svém zasedání dne 30. března 2011. Evropská strategie RMI je založena na třech základních pilířích – maximálním možném využívání domácích zdrojů nerostných surovin, aktivní surovinové diplomacii ve třetích zemích a nediskriminačním přístupu členských států EU na světové surovinové trhy a na podpoře materiálově úsporných technologií.

Návrh Surovinové politiky ČR je formulován tak, aby vytvořil podmínky pro zabezpečení státu nerostnými surovinami a umožnil sektoru nerostných a druhotných surovin potřebný rozvoj. Tento postup je v souladu s evropskou iniciativou RMI a podpora dynamiky využívání primárních i druhotných surovin je žádoucí z důvodu znovunastartování české ekonomiky v pokrizovém období. Právě těžební průmysl, jakožto sektor, jehož produkty představují základní vstupy pro téměř veškerý průmysl i energetiku, má silnou multiplikační schopnost generovat nové podnikatelské i pracovní příležitosti a disponuje schopností pomoci znovunastartovat ekonomiku.

Surovinová politika ČR je zpracována s ambicí vytvořit koherentní strategii pro období následujících 20 let, která vytyčí mantinely pro využívání nerostných a druhotných surovin, jak z domácích, tak i ze zahraničních zdrojů. S ohledem na fakt, že se světový trh s nerostnými surovinami dynamicky mění, předpokládá se, že do pěti let od schválení nové surovinové politiky bude vyhodnoceno její plnění. Surovinová politika je zpracována ve vazbě na aktualizaci Státní energetické koncepce, protože musí vytvořit reálné předpoklady surovinového zázemí pro její naplnění.

Z návrhu části I. předkládaného materiálu – Politiky nerostných surovin – vyplývá 15 konkrétních úkolů, jejichž realizace bude naplněním deklarovaných cílů surovinové politiky v oblasti nerostných surovin. Jejich zabezpečení se předpokládá zajistit ze stávajících finančních zdrojů věcně příslušných resortů (MPO, MŽP, ČBÚ). Dokument navrhuje zabezpečit do budoucna z výnosu z úhrad za vytěžené nerosty nejen aktivity na konci těžebního cyklu (odstraňování následků hornické činnosti, stará důlní díla), ale i některé aktivity na počátku těžebního cyklu (financování výkonu činností státní geologické služby, specifických úkolů geologického průzkumu, podpory působení českých průzkumných firem v zahraničí).

Část II. předkládaného materiálu – Politika druhotných surovin, je zaměřena na zdroje druhotných surovin materiálově i energeticky využitelných, včetně definování materiálových toků a s nimi souvisejících toků finančních pro vybrané komodity druhotných surovin. V dokumentu „Plán pro Evropu účinněji využívající zdroje (KOM (2011) 571), který zveřejnila Evropská Komise v září 2011 je uveden významný dílčí cíl: „Do roku 2020 se s odpadem začne nakládat jako se zdrojem“ a uvedena je i řada opatření k jeho realizaci. ČR s těmito opatřeními vyslovila souhlas a prostřednictvím této Surovinové politiky ČR, v níž byla nově rozpracována oblast druhotných surovin, přijímá řadu opatření k naplnění uvedeného cíle. Realizací stanovených opatření bude pozitivně ovlivněna řada oblastí, zejména oblast průmyslové výroby a návazně, vytvořením nových pracovních míst, i oblast zaměstnanosti. Odpovědný přístup k efektivnímu využívání nerostných i druhotných surovin a správné nastavení podnikatelského prostředí v tomto segmentu může přinést celému hospodářství, sociální sféře i životnímu prostředí ČR užitek.

V části materiálu II. – Politika druhotných surovin je stanoveno 5 strategických cílů a 17 opatření k jejich realizaci. Také v tomto případě se předpokládá zajistit jejich implementaci ze stávajících finančních zdrojů věcně příslušných resortů (MPO, MŽP).

Hlavní cíle surovinové politiky v oblasti nerostných surovin

1. Vytvářet podmínky k zajištění potřeb České republiky nerostnými surovinami
2. Vytvářet podmínky pro využití disponibilních zásob nerostných surovin, zachovat kontinuitu těžební schopnosti strategických surovin
3. Posilovat surovinovou bezpečnost státu

4. Zajistit důslednou ochranu ložisek vyhrazených nerostů
5. V maximální možné míře, avšak efektivně, využívat domácí zdroje surovin
6. Vytvářet podmínky pro úspěšnou realizaci ekonomické diplomacie v oblasti nerostných surovin
7. Podporovat materiálově úsporné technologie

Hlavní cíle surovinové politiky v oblasti druhotných surovin

1. Zvyšovat soběstačnost ČR v surovinových zdrojích substitucí primárních zdrojů druhotnými surovinami.
2. Podporovat inovace zabezpečující získávání druhotných surovin v kvalitě vhodné pro další využití v průmyslu.
3. Podporovat využívání druhotných surovin jako nástroje pro snižování energetické a materiálové náročnosti průmyslové výroby za současné eliminace negativních dopadů na životní prostředí a zdraví lidí.
4. Iniciovat podporu vzdělávání pro zajištění kvalifikovaných pracovníků v oboru druhotných surovin jako podporu konkurenceschopnosti ČR.
5. Aktualizovat rozsah statistického zjišťování pro zpracování materiálových účtů, které umožní zpracovávat hmotnostní bilance druhotných surovin v hospodářství ČR.

Materiál byl projednán na dvou zasedáních Rady vlády pro energetickou a surovinovou strategii v roce 2011 (24.10.2011 a 23.11.2011) a na dvou zasedáních v roce 2012 (30.05.2012 a 25.07.2012). Přípomínky vznesené členy Rady vlády byly projednány pracovními skupinami Rady vlády, vypořádány a zapracovány do textu.

Materiál byl projednán na zasedání k vypořádání připomínek vznesených v rámci meziresortního připomínkového řízení dne 20. srpna 2012. Akceptované připomínky byly zapracované do textu. Vůči povinným připomínkovým místům je tento materiál předkládán s rozporem k vypořádání jedné zásadní připomínky Ministerstva financí a jedné společné identické zásadní připomínky Ministerstva dopravy a Úřadu vlády (KML).

Po projednání vládou bude dokument Surovinová politika ČR podroben standardní proceduře SEA – posuzování vlivů koncepcí na životní prostředí. Po proceduře SEA bude materiál předložen vládě ČR ke schválení.

Aktuální stav prací:

Nová Surovinová politika ČR byla projednána v roce 2011 na dvou zasedáních Rady vlády pro energetickou a surovinovou strategii (24.10. a 23.11.) a na čtyřech zasedáních v roce 2012 (30.05., 25.07., 10.10. a 13.12.). Přípomínky vznesené členy Rady vlády byly projednány pracovními skupinami, vypořádány a zapracovány do textu. Materiál poté prošel meziresortním připomínkovým řízením srpna 2012, kde se k němu sešla **celá řada protichůdných zásadních připomínek**, přestože byl předjednan Radou vlády. Po vypořádání většiny připomínek byl materiál předložen k projednání vládě s několika rozpory vůči MF a několika identickými rozpory vůči místopředsedkyni vlády a MD. Vláda začala dokument projednávat na svém zasedání dne 8.9.2012, jednání však přerušila s ohledem na odlišné postoje části členů vlády k některým formulacím týkajícím se významu zásob hnědé uhlí za tzv. územně ekologickými limity (přestože návrh surovinové politiky v souladu s Programovým prohlášením vlády prolomení limitů nenavrhuje!). Následovala schůzka NM Šolce a ŘO Kaviny s místopředsedkyní vlády K. Peake a členem poslanecké sněmovny Štovíčkem, na které se rozdílná stanoviska nepodařilo překonat. Od té doby nebyl materiál projednáván, k jeho projednávání se lze vrátit např. společně s jednáním o věcném záměru tzv. velké novely horního zákona.

Podklad pro RHSD k novele horního zákona

Obecná informace:

Předmětem probíhající novelizace horního zákona, částečně zákona o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě a zákona o geologických pracích jsou zejména čtyři problémové okruhy. Jedná se nově o zavedení institutu strategických vyhrazených nerostů, pro které by byl stanoven nadstandardní režim přístupu k jejich dobývání s možností vyvlastňování nemovitostí ve prospěch těžby, úpravu procesu stanovování, rušení a změn dobývacích prostorů s cílem zjednodušit správní řízení, změnu způsobu výpočtu úhrad z dobývacích prostorů a z vydobytých nerostů, včetně jejich rozdělování mezi obce, kraje, MPO a MŽP. Dále je to posílení role státu při průzkumu a stanovování dobývacích prostorů pro strategické vyhrazené nerosty a možnost regulovat ve výjimečných případech ve veřejném zájmu minimální výši produkce pro těžební organizace a případně i její cenu v intencích zákona o cenách a zákona o působnosti České republiky v oblasti cen.

Příprava návrhu tzv. velké novely horního zákona je v současnosti ve fázi vypořádávání připomínek v rámci meziresortního připomínkového řízení, poslední jednání s odborovými svazy, veřejným ochráncem práv a Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže proběhlo ve čtvrtek 31. 1. 2013.

V pondělí 4. 2. 2013 jednal NM Šolc v této věci se zástupci Hospodářské komory, Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů, Svazu Měst a obcí, Odborového svazu pracovníků hornictví, geologie a naftového průmyslu, Svazu průmyslu a dopravy, Hospodářského výboru PSP ČR a Těžební unie, kteří zásadním způsobem vystupují proti navrhované změně zákona jako celku.

Dále je již nyní zřejmé, že nebudou vypořádány zásadní připomínky Ministerstva financí a Legislativní rady vlády, které budou muset být předmětem politických jednání.

Komplexní informace o průběhu vypořádání meziresortního připomínkového řízení s návrhem dalšího postupu bude předložena okamžitě po definitivním ukončení tohoto řízení. Zatím se předpokládá zpracování připomínek a příprava finální verze návrhu věcného záměru horního zákona cca do poloviny měsíce února.

Aktuální stav prací:

Ve věci dalšího postupu při přípravě tzv. velké novely horního zákona proběhla celá řada jednání, kromě jednání k vypořádání vznesených připomínek i jednání pana ministra MUDr. Martina Kuby (17.1.2013), resp. NM Šolce (4.2.2013) s představiteli průmyslových svazů a těžebních asociací. Ministr průmyslu a obchodu MUDr. Martin Kuba přislíbil, že před předložením materiálu do vlády se s reprezentanty průmyslových a těžebních asociací ještě sejde k osobnímu jednání.